

Certificarea în silvicultură văzută în lumina a două aniversări

Aurel Teușan, Ștefan M. Teușan

Certificarea în silvicultură a fost între timp obiectul a peste o sută de contribuții în presa de specialitate germană. Un indiciu de importanța temei? Sau o urmare a faptului că cele 13 țări (landuri) germane sunt autonome în materie de silvicultură? Socotim că realitatea-i la mijloc.

Reamintim totodată că subiectul a mai fost abordat în coloanele prezentei reviste (cf. B.F., 2/2000). Am semnalat atunci controversele dintre sistemul FSC¹ și PEFC², ca și speranțele proprietarilor de păduri de a se ajunge la un numitor comun. Un deziderat neîmplinit. Protagonistii sus-numitelor sisteme de certificare au profitat de o aniversare decenală, respectiv cincinală, spre a-și preciza punctul lor de vedere și a-și consolida poziția.

1. Zece ani Forest Stewart Council: îndemn și totodată stăvilar?

Germania: din filială, sediu permanent.

Organizația FSC și-a mutat între timp sediul din America în Germania, și anume la Bonn. Acolo au fost sărbătoriți, în sep-

tembrie 2004, zece ani de activitate, în prezența miniștrilor de resort pentru păduri și mediu. Până la data sus-numită au fost certificate cca. 46 milioane ha de păduri în 61 de țări. Ţelul vizat inițial era de a prelucra până în anul 2005 cca. 200 milioane hectare, deci o performanță mai mult decât modestă. În schimb, organizația s-a distins printr-o reformă a țelurilor vizate.

Obiectivul inițial era de a boicota comerțul cu lemn din pădurile tropicale, scopul urmărit fiind menajarea acestor ecosisteme de importanță globală, o acțiune preconizată și de World Wide Fundation (WWF) și sprijinită financiar de Banca Mondială, de unde reiese că cele trei organizații se sprijină reciproc.

Ideea cu boicotul s-a dovedit ineficace: din contra, declinul pădurilor tropicale s-a intensificat. Un eșec, care a dus la o nouă tactică: nu opreșteți, ci îndemnați, de a utiliza în primul rând lemnul și derivatele provenite din păduri certificate după FSC. Adică, din păduri gospodărite în mod garantat după principiile stabilite la Conferința Internațională de la Rio în 1992. Spre a le deosebi de altele, acestea sunt prevăzute cu un anumit simbol.

FSC: în concordanță cu oficialitățile germane

Renate Künast, șefa ministerului de resort³, a subliniat că atât întinderile pădurilor certificate, cât și comerțul și industria cu produsele acestora sunt în continuă creștere, de unde perspective îmbucurătoare în vederea unei piețe bine și continuu aprovizionată cu produse lemnoase, în conformitate cu convențiile internaționale.

Dar nu numai atât. Sus numita întrevește, în sistemul de certificare FSC, un instrument eficace în vederea combaterii tăierilor ilicite, atât la nivel național, cât și mondial. Din datele organizației FAO reiese că, anual încă mai sunt nimicite 15 milioane ha pădure.

Ori, guvernul federal se simte obligat să ia contramăsuri: în noua lege, care-i în pregătire, se urmărește combaterea comerțului cu material lemnos din tăieri ilicite, mai ales că și Comisia Europeană pregătește o acțiune asemănătoare. Ne referim la așa numita FLEGT (Forest Law Enforcement Governance and Trade), care prevede încheierea unor convenții între U.E. și statele care furnizează material lemnos, în primul rând Rusia și țările tropicale. La rigoare, Uniunea Europeană își rezervă dreptul de a interzice comerțul cu material din țările care nu sunt dispuse să contribuie la stăvilirea hoșiei cu lemn. Ce-i drept, un jurnalist crede a fi sesizat în alocuțiunea Renatei Künast o umbră de îndoială... Îndoială, dacă și în ce măsură țelurile vizate au șanse de a fi pe deplin realizate. O îndoială oarecum îndreptățită, deoarece unele dintre pădurile deja certificate - în primul rând la tropice - au dispărut între timp.

În completare, a luat cuvântul ministrul mediului, Jürgen Trittin, care a subliniat

una dintre particularitățile FSC-ului, și anume că accentul se pune pe calitate și continuitate.

Acțiunea se desfășoară în două faze: una preliminară (contact personal cu proprietarul pădurii, schimb de experiențe și puncte de vedere, elaborarea unui program adecvat) și cea principală (trecerea în revistă a materialului documentar disponibil, contactul cu personalul silvic competent, orientarea la fața locului, ridicări pe teren, informații referitoare la metodele de gospodărire practicate, cifrarea datelor obținute, raport verbal și în scris). În ceea ce privește continuitatea, aceasta este asigurată prin controale sistematice.

Demn de remarcat este și faptul că ministrul a promis promovarea sistemului nu numai cu vorba, ci și cu fapta. Astfel utilizatorii de lemn din sfera sa de activitate vor fi solicitați să recurgă numai la produse certificate după sistemul FSC (vezi în subcap. 3, la certificarea din Elveția).

FSC: primus inter pares ?

Din lista membrilor FSC-lui german reiese că majoritatea acestora sunt adepți ai unei orientări de factură ecologică în toate activitățile omenești, dovadă și faptul că cei doi miniștri germani, numiți mai sus, aparțin partidului așa numiților "verzi".

Era deci firesc ca și directorului general al fundației WWF să ia parte la festivități și să-și expună punctul de vedere. Din alocuțiunea sa reiese că, în urma unei convenții încheiate în anul 1997 cu Banca Mondială, fundația este pe cale de examina mai îndeaproape dacă, și în ce măsură și alte organizații ar putea activa alături de FSC. Aceasta deoarece, după părerea susnumitului, numai o anumită concurență între diferitele sisteme poate duce la progrese. În acest scop, a fost lansat și un chestionar ad-hoc⁵.

Haltă de ajustare

După cum se știe, Însuși Creatorul și-a săvârșit opera în etape; nu-i deci de mirare că și FCS se vede nevoit să recurgă, pe parcurs, la unele îmbunătățiri. Obiectul acestora este, în primul rând, filiera lemnului (Chain of Custody, CoC), noile reguli urmând să intre în vigoare în etape. Cu începere de la 1 ianuarie 2007, acestea devin obligatorii pentru toată lumea, adică atât pentru industria lemnului, cât și pentru comercianți. Când va fi cazul, ne vom mai ocupa de noile dispoziții.

2. Cinci ani PEFC: bilanț și revizuirea statutelor

Bazele organizației au fost puse în aprilie 1999 în orașul Würzburg și tot acolo a avut loc și reuniunea fondatorilor și a membrilor după cinci ani, în iulie 2004. Cifrele prezentate: peste 200 000 de proprietari de pădure din 13 țări și-au certificat bunurile după sistemul PEFC. Suprafața pădurilor se ridică la 50 milioane hectare, deci performanțe fără pereche. Un succes deosebit constă și în recunoașterea dreptului de a sta pe picior de egalitate cu alte organizații internaționale.

Reversul medaliei: (i) nu s-a reușit a stabili o modalitate de cooperare cu organizațiile care pun accentul și pe protecția mediului, pe aspectul social și pe viabilitatea economică a pădurilor pe plan mondial. În acest context, trebuie numită, în primul rând, Fundația Mondială pentru Natură (WWF); (ii) unele dintre prescripțiile din statute sunt susceptibile de a fi optimizate.

Dintre temele abordate în alocuțiunile participanților reșinem câteva, pe care le

expunem în continuare.

Critica la adresa politicii forestiere germane⁶. Spre a anticipa: departamentul pădurilor din cadrul ministerului de resort a fost degradat la nivelul de referat. Cei chemați să jaloneze itinerarul de urmat în cadrul Uniunii Europene se informează din statistici trunchiate, se orientează după principii ideologice și nu țin cont de anumite constelații care se conturează la orizont și lasă să se întrevadă importanța crescândă a pădurilor, respectiv a lemnului și a derivatelor sale. Redăm numai două din argumentele numite: (i) factorul demografic; urmările acestuia sunt contradictorii, singurul fapt cert este că nevoia de lemn crește și (ii) globalizarea și contracararea acesteia. Discrepanța dintre prețurile materiilor prime (cafea, cauciuc, lemn) și a derivatelor finalizate denotă că primele victime ale globalizării sunt cei “din prima linie”, adică producătorii. Dovada: discrepanța dintre prețul lemnului brut și derivatele finalizate.

Ce-i de făcut? Soluția constă într-o concentrare regională și o cooperare a tuturor elementelor determinante (producție, industrie, comerț) a unei branșe, fiecare păstrându-și independența, Procedeu⁷ inițiat și verificat de landul Nordrhein-Westfalen, în cooperare cu universitatea Münster și alte organizații și institute.

Studii comparative PEFC/FSC/SFI⁸. Acestea urmează să aibă loc în Finlanda, Marea Britanie și Canada. Inițiatorul este concernul finlandez UPM Kymmene, posesor de păduri în 16 țări și cu 35.000 de angajați, ce produce: ziare, reviste, carton. Purtătorul de cuvânt⁹ al întreprinderii a ținut să precizeze că fabricanții produselor numite mai sus refuză

materii prime necertificate.

Certificarea, speranțe exagerate?

Aceasta-i părerea unui expert silvic¹⁰ cu experiență în sud-estul Asiei, în Africa și în America de Sud. În aceste regiuni, nici tăierile ilicite și nici despădurirea în stil mare nu pot fi stăvilite prin certificări. Rezultate pozitive sunt posibile, dar numai dacă în prealabil se pun bazele unui cadru politico-economic stabil.

PEFC: Deficiențe din punct de vedere ecologic? După reprezentantul unei organizații pentru protecția naturii¹¹, în cazul unei revizuirii a statutelor PEFC, se impune optimizarea prescripțiilor referitoare la protecția diferitelor biotopuri, la promovarea speciilor de interes ecologic, la stabilirea procentajului lemnului mort în pădurile naturale și la o gestiune adecvată a rezervațiilor naturale. Proprietarilor le revine sarcina de a și asuma mai multă răspundere într-un concept socio-economic, ceea ce implică și un control mai sever.

Până când? “Quousque tandem, Catilina ... ?” “Până când, Catilina, vei abuza de răbdarea noastră?”, a apostrofat Cicero în senatul roman pe cel în cauză. Cam așa a reacționat și președintele Consiliului Silvic Federal¹² la cele propuse în vederea unei optimizări a elementelor ecologice. Cu alte cuvinte, până când vor abuza “protecționistii” pădurilor de cei care le gospodăresc? O mare parte din pădurile particulare și comunale a ajuns la “sapă de lemn”, veniturile realizate din vânzările de lemn și alte produse ale pădurii nu mai acoperă cheltuielile inerente gospodăririi lor.

Din datele culese în cadrul unei reșele de gospodărie/întreprinderi cu caracter reprezentativ¹³, rezultă că numai 29 %

din pădurile private (vezi și la “Concluzii”) și comunale sunt viabile, fără subvenții din partea statului.

Demn de menționat, în acest context, sunt și micile proprietăți de factură agrosilvică. Acestea pot supraviețui numai în cazul în care toate lucrările scadente sunt efectuate în regie proprie, fără a se lua în considerare timpul prestat.

Cu alte cuvinte, unei mari majorități de proprietari de pădure nu li se mai pot impune sacrificii pecuniare suplimentare, de exemplu conversiunea pădurilor de molid pur în arborete de molid/brad/fag. După unii cercetători, o astfel de acțiune ar costa între 52 și 381 euro/ha/an.

3. Speranța, o virtute creștinească

După cum reiese din cele descrise mai sus, ambele sisteme mai au încă anumite slăbiciuni: FSC în ceea ce privește filiera lemnului (Chain of Custody, CoC), PEFC ia prea puțin în seamă interesele utilizatorilor (fabricanți de mobilă, arhitecți) produselor lemnoase.

Bineînțeles, marele public nu vede cu ochi buni confruntările actuale, de unde speranța că, în următorii cinci ani, FSC și PEFC se vor înfrăți. Până atunci, silvicultura și industria lemnului din Elveția a recurs la o soluție proprie, și anume dubla certificare. În plus, a fost elaborată o marcă “sui generis”, cunoscută ca “Q-Label” (Swiss Quality/Agro Marketing Suisse). Aceasta stă pe picior de egalitate cu FSC și PEFC și depune mărturie că: (i) marfa oferită provine dintr-o pădure certificată; (ii) este un obiect de calitate elvețiană; (iii) întreprinderea al cărei product este, s-a angajat la continua îmbunătățire a mediului

ambiant.

Spre deosebire de Germania, oficialitățile elvețiene nu fac nici o deosebire între cele trei sisteme, bilanșul fiind acela că la finele anului 2003 un sfert din pădurile țării erau certificate, după cum urmează: 70 % după FSC și Q/PEFC, deci dublu; 25 % numai după FSC; 5 % numai după Q/PEFC.

4. Concluzii

Nu numai în Uniunea Europeană, dar și în restul țărilor cu regimuri democratice, proprietarii de pădure de orice categorie (publice, comunale, private) au toată libertatea în a-și certifica sau nu bunurile de care dispun.

Se știe însă, libertatea obligă. În primul rând, de a se hotărî fie pentru FSC, fie pentru PEFC, o problemă spinoasă cu care sunt confrunțați mai ales proprietarii de păduri private din România. În ceea ce ne privește, întrevădem în certificare un instrumentar de a conștientiza mai ales micii proprietari de păduri de importanța bunurilor pe care le posedă.

Așa-numita "Chain of Custody", adică filiera lemnului, transpune proprietarul pădurii în situația de a-și urmări produsele de la cioată până la client, de unde un plus la încrederea în sine. Înrudit cu certificarea este și așa-numitul "Testbetriebsnetz", o rețea de gospodării de factură agro-silvică cu caracter reprezentativ, promovat și pe plan internațional.

Aproape involuntar ne gândim la acele exemplare de brad folosite prin secolul al 18-lea în Olanda¹⁴ pentru catarge, la vasele cu pânze. Dimensiunile cerute (45 cm diametru la 27 m înălțime) nu puteau fi atinse decât în pădurile private din Pădurea Neagră, care nu erau încă supuse regimului

de codru regulat. "Certificarea" era atribuția proprietarilor: aceștia se căpărau până la înălțimea ceruta spre a controla diametrul, înainte de a doborî candidatul. Plutăriți pe Rhin și vânđuși în Olanda, acești brazi au alungat sărăcia din multe gospodării țărănești. De altfel, nimic deosebit nici pentru cei din Țara Moldovei: brazii din nordul țării, plutăriți pe Bistrița Aurie, ajungeau la Istanbul, unde erau plătiți "împărâtește"¹⁵.

Note

¹ FSC- Forest Steward Council.

² PEFC- Pan European Forest Certification.

³ Bundesministerium für Verbraucherschutz, Ernährung und Landwirtschaft.

⁴ Claude Martin.

⁵ Questionnaire for Assessing the Comprehensiveness of Certification Systems.

⁶ Prof.dr. Andreas Schulte.

⁷ "Cluster-Studie Forst und Holz NRW".

⁸ Sustainable Forestry Initiative.

⁹ Dr. Wilhelm Demharter.

¹⁰ Dr. Jürgen Hess

¹¹ Uwe Prietzel, reprezentant al asociației "Naturschutzbund" (NABU).

¹² Hermann Ilaender, Präsident des Deutschen Forstwirtschaftsrates (FWR)

¹³ În germană: Testbetriebsnetz.

¹⁴ În germană: Holländer-Tannen.

¹⁵ "Palma și galbenul".

Bibliografie

AFZ - Der Wald, nr. 3/2001, nr. 9/2001 și nr. 20/2004.

20 Jahre Testbetriebsnetz Kleinprivatwald in

Autorii. Dr. rer. nat. Aurel Teușan este expert silvic și locuiește în Ettenheim, Germania. Poate fi contactat la adresa de email teusan@t-online.de.

Ing. silvic Ștefan M. Teușan locuiește în Karlsruhe, Germania și poate fi contactat la adresa de email forem@forem.de.

Baden-Württemberg. Forstliche Versuchsanstalt Baden-Württemberg.
Forst und Holz, nr. 6/2001.
Forstliche Mitteilungen, nr. 9/2001.
LWF-aktuell-Testbetriebsnetz, nr. 47/2004.
Meridiane Forestiere, nr. 2/2000 și nr. 3/2001.